Ediție provizorie

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

12 octombrie 2017(*)

„Trimitere preliminară – Spațiul de libertate, securitate și justiție – Regulamentul (UE) nr. 650/2012 – Succesiuni și certificat european de moștenitor – Domeniu de aplicare – Bun imobil situat într-un stat membru care nu prevede legatul «prin revendicare» – Refuzul recunoașterii efectelor reale ale unui asemenea legat”

În cauza C-218/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (Tribunalul Regional din Gorzów Wielkopolski, Polonia), prin decizia din 8 martie 2016, primită de Curte la 19 aprilie 2016, în procedura inițiată de

Aleksandra Kubicka

cu participarea:

Przemysława Bac, acționând în calitate de notar

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul M. Ilešič, președinte de cameră, domnul A. Rosas, doamnele C. Toader (raportor) și A. Prechal și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: domnul M. Aleksejev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 1 martie 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru doamna Przemysława Bac, acționând în calitate de notar, de M. Margoński, zastępca notarialny;

– pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, de M. Nowak și de S. Żyrek, în calitate de agenți;

– pentru guvernul german, de T. Henze, de J. Möller, de M. Hellmann și de J. Mentgen, în calitate de agenți;

– pentru guvernul elen, de E. Tsaousi și de A. Magrippi, în calitate de agenți;

– pentru guvernul spaniol, de V. Ester Casas și de S. Jiménez García, în calitate de agenți;

– pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, de G. Koós și de M. Tátrai, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de M. Wilderspin și de A. Stobiecka-Kuik, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 17 mai 2017,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 1 alineatul (2) literele (k) și (l), precum și a articolului 31 din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor (JO 2012, L 201, p. 107).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri inițiate de doamna Aleksandra Kubicka în fața unui notar cu sediul în Słubice (Polonia), pentru întocmirea unui testament autentic care să prevadă un legat „prin revendicare”.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (7), (8), (15), (18), (19) și (37) ale Regulamentului nr. 650/2012 au următorul cuprins:

„(7) Funcționarea corespunzătoare a pieței interne ar trebui facilitată prin eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor care se confruntă în prezent cu dificultăți în exercitarea propriilor drepturi în contextul unei succesiuni cu elemente de extraneitate. În spațiul european de justiție, cetățenii trebuie să își poată organiza din timp succesiunea. Trebuie garantate într-un mod eficient drepturile moștenitorilor și legatarilor, ale altor persoane apropiate defunctului, precum și ale creditorilor succesiunii.

(8) Pentru a atinge obiectivele respective, prezentul regulament ar trebui să reunească dispoziții privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea – sau, după caz, acceptarea –, forța executorie și executarea hotărârilor judecătorești, a actelor autentice și a tranzacțiilor judiciare și privind crearea unui certificat european de moștenitor.

[…]

(15) Prezentul regulament ar trebui să permită constituirea sau transferul prin succesiune al unui drept asupra unor bunuri imobile sau mobile, astfel cum prevede legea aplicabilă succesiunii. Totuși, regulamentul nu ar trebui să aducă atingere numărului limitat («*numerus clausus*») al drepturilor reale cunoscute în dreptul național al anumitor state membre. Unui stat membru nu ar trebui să i se solicite să recunoască un drept real referitor la bunuri situate în respectivul stat membru dacă dreptul real în cauză este inexistent în dreptul său.

[…]

(18) Cerințele privind înscrierea într-un registru a unui drept asupra unor bunuri imobile sau mobile ar trebui excluse din domeniul de aplicare al prezentului regulament. Ar trebui deci ca legea statului membru în care este ținut registrul (pentru bunurile imobiliare, *lex rei sitae*) să fie aceea care stabilește în ce condiții juridice și în ce mod trebuie efectuată înscrierea și care sunt autoritățile, cum ar fi oficiile cadastrale sau notarii, responsabile de verificarea îndeplinirii tuturor cerințelor și a faptului că documentația prezentată sau întocmită este suficientă sau conține informațiile necesare. În special, autoritățile pot verifica dacă dreptul defunctului la bunurile succesorale menționate în documentul prezentat spre înregistrare este un drept înscris ca atare în registru sau care este altfel dovedit în conformitate cu legea statului membru în care este ținut registrul. Pentru a evita duplicarea documentelor, autoritățile responsabile cu înregistrarea ar trebui să accepte astfel de documente întocmite de către autoritățile competente din alt stat membru, a căror circulație este prevăzută în prezentul regulament. În special, certificatul european de moștenitor emis în temeiul prezentului regulament ar trebui să constituie un document valabil pentru înregistrarea bunurilor succesorale într-un registru al unui stat membru. Acest lucru nu ar trebui să excludă posibilitatea ca autoritățile implicate în operația de înregistrare să-i ceară persoanei care solicită înscrierea să furnizeze astfel de informații sau documente suplimentare, necesare în temeiul legii statului membru în care este ținut registrul, de exemplu informații sau documente referitoare la plata obligațiilor fiscale. Autoritatea competentă poate indica persoanei care solicită înscrierea cum să furnizeze informațiile sau documentele lipsă.

(19) Efectele înscrierii unui drept într-un registru ar trebui de asemenea excluse din domeniul de aplicare al prezentului regulament. Prin urmare, legea statului membru unde este ținut registrul ar trebui să fie cea care determină dacă înregistrarea are, de exemplu, efect declarativ sau constitutiv. Prin urmare, atunci când, de exemplu, dobândirea unui drept asupra unor bunuri imobile determină înscrierea într-un registru în temeiul legii statului membru pe teritoriul căruia este ținut registrul, pentru garantarea efectului *erga omnes* al registrelor sau protejarea tranzacțiilor juridice, momentul în care are loc dobândirea ar trebui să facă obiectul legii respectivului stat membru.

[…]

(37) Pentru a permite cetățenilor să profite, în condiții de securitate juridică, de avantajele oferite de piața internă, prezentul regulament ar trebui să le permită cunoașterea din timp a legii aplicabile succesiunii lor. Ar trebui introduse norme armonizate privind conflictele de legi, pentru evitarea rezultatelor contradictorii. Regula principală ar trebui să asigure că succesiunea este reglementată de o lege previzibilă, cu care succesiunea are legături strânse. Din motive de securitate juridică și pentru a evita fragmentarea succesiunii, acea lege ar trebui să reglementeze succesiunea în ansamblul său, adică totalitatea bunurilor care fac parte din patrimoniul succesoral, indiferent de natura acestora și indiferent dacă ele sunt situate într-un alt stat membru sau într-un stat terț.”

4 Conform articolului 1 din acest regulament:

„(1) Prezentul regulament se aplică succesiunilor privind patrimoniile persoanelor decedate [a se citi „succesiunilor pentru cauză de moarte”]. Regulamentul nu se aplică în materie fiscală, vamală sau administrativă.

(2) Sunt exceptate din domeniul de aplicare al prezentului regulament:

[…]

(k) natura drepturilor reale și

(l) orice înscriere într-un registru al drepturilor de proprietate [a se citi «a unor drepturi»] asupra unor bunuri imobile sau mobile, inclusiv cerințele legale pentru o astfel de înscriere, precum și efectele înregistrării sau ale lipsei înregistrării unor astfel de drepturi într-un registru.”

5 Articolul 3 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat definește „succesiune[a]” ca fiind „succesiunea privind patrimoniul unei persoane decedate [a se citi „succesiunea pentru cauză de moarte”] și [care] acoperă orice formă de transfer de bunuri, drepturi și obligații pentru cauză de moarte, fie că este vorba de un act voluntar de transfer, sub forma unei dispoziții pentru cauză de moarte, fie de un transfer sub forma succesiunii *ab intestat*”.

6 Articolul 22 din Regulamentul nr. 650/2012, intitulat „Alegerea legii”, prevede la alineatul (1) primul paragraf:

„O persoană poate să aleagă ca legea care să se aplice succesiunii sale în ansamblu său să fie legea statului a cărui cetățenie o deține în momentul alegerii legii sau la data decesului.”

7 Articolul 23 din acest regulament, intitulat „Domeniul de aplicare al legii aplicabile”, prevede la alineatul (1) și la alineatul (2) literele (b) și (e):

„(1) Legea stabilită în temeiul articolelor 21 sau 22 reglementează succesiunea în ansamblul său.

(2) Această lege reglementează, în special:

[…]

(b) vocația succesorală a beneficiarilor, stabilirea cotelor-părți ce le revin acestora, a obligațiilor care le pot fi impuse de către defunct, precum și a altor drepturi privind succesiunea, inclusiv drepturile succesorale ale soțului sau ale partenerului supraviețuitor;

[…]

(e) transferul către moștenitori și, după caz, către legatari al bunurilor, drepturilor și obligațiilor din care se compune patrimoniul succesoral, inclusiv condițiile și efectele acceptării succesiunii sau a unui legat sau ale renunțării la acestea.”

8 Potrivit articolului 31 din regulamentul menționat, intitulat „Adaptarea drepturilor reale”:

„În situația în care o persoană invocă un drept real la care este îndrituită în temeiul legii aplicabile succesiunii, iar în legislația statului membru unde este invocat dreptul real nu este prevăzut dreptul real în cauză, respectivul drept se adaptează, dacă este necesar și în măsura în care acest lucru este posibil, la cel mai apropiat drept real echivalent în temeiul legislației statului respectiv, luând în considerare obiectivele și interesele urmărite de dreptul real specific și efectele acestuia.”

9 Capitolul VI din Regulamentul nr. 650/2012, intitulat „Certificatul european de moștenitor”, este compus din articolele 62-73 din acesta. Articolul 62 din regulament prevede:

„(1) Prezentul regulament creează un certificat european de moștenitor (denumit în continuare «certificatul»), care este emis spre utilizare într-un alt stat membru și care produce efectele enumerate la articolul 69.

(2) Utilizarea certificatului nu este obligatorie.

(3) Certificatul nu înlocuiește documentele interne utilizate în scopuri similare în statele membre. Cu toate acestea, un certificat emis în scopul utilizării într-un alt stat membru produce efectele enumerate la articolul 69 și în statul membru ale cărui autorități au eliberat certificatul în temeiul prezentului capitol.”

10 Articolul 63 din acest regulament, intitulat „Scopul certificatului”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Certificatul este destinat utilizării de către moștenitori, de către legatari cu drepturi directe la succesiune […] care trebuie să își dovedească într-un alt stat membru statutul sau să își exercite dreptul respectiv de moștenitor sau legatar […]

(2) Certificatul poate fi utilizat, în special, pentru a proba unul sau mai multe dintre următoarele:

(a) statutul și/sau drepturile fiecărui moștenitor sau, după caz, ale fiecărui legatar menționat în certificat și cotele-părți respective din patrimoniul succesoral;

(b) atribuirea unui bun anume sau a anumitor bunuri care fac parte din patrimoniul succesoral moștenitorului/moștenitorilor sau, după caz, legatarului menționat (legatarilor menționați) în certificat;

[…]”

11 Articolul 68 din regulamentul menționat, care reglementează conținutul certificatului, prevede:

„Certificatul cuprinde următoarele informații, în măsura în care acestea sunt necesare în scopul pentru care se eliberează certificatul:

[…]

(m) lista drepturilor și/sau a bunurilor care revin unui anumit legatar;

[…]”

12 Articolul 69 din același regulament, intitulat „Efectele certificatului”, prevede:

„(1) Certificatul produce efecte în fiecare stat membru fără a fi necesară nicio procedură specială.

(2) Se prezumă că certificatul probează cu exactitate elementele stabilite în temeiul legii aplicabile succesiunii sau în temeiul oricărei alte legi aplicabile elementelor specifice. Se prezumă că persoana menționată în certificat drept moștenitor, legatar, […] are statutul menționat în certificat și/sau este titular al drepturilor sau al puterilor stipulate în certificat, fără alte condiții și/sau restricții aferente acelor drepturi sau puteri decât cele stipulate în certificat.

[…]

(5) Certificatul constituie un titlu valabil pentru înscrierea bunurilor succesorale în registrul corespunzător al unui stat membru, fără a aduce atingere articolului 1 alineatul (2) literele (k) și (l).”

Dreptul polonez

Codul civil

13 Articolul 981^1 alineatul 1 din Kodeks Cywilny (Codul civil) prevede:

„Testatorul poate stabili, prin intermediul unui testament notarial, ca o anumită persoană să dobândească obiectul legatului la momentul deschiderii succesiunii (legat «prin revendicare»).”

14 Potrivit alineatului 2 punctul 2 al articolului 981^1, obiectul acestui legat poate fi printre altele cota de proprietate asupra unui imobil, care constituie un drept patrimonial care poate fi înstrăinat.

15 Articolul 968 din Codul civil privește „legatul prin obligație”, în care testatorul poate alege orice formă testamentară licită, inclusiv testamentul olograf. Pentru acest tip de legat, moștenitorul are obligația să transfere legatarului dreptul asupra bunului, acesta din urmă putând de asemenea să ceară moștenitorului executarea legatului.

Codul notarial

16 Potrivit articolului 81 din Prawo o notariacie (Legea de introducere a Codului notarial) din 14 februarie 1991 (Dz. U. nr. 22, poziția 91), astfel cum a fost modificată prin Legea din 13 decembrie 2013 (Dz. U din 2014, poziția 164) (denumită în continuare „Legea activității notariale”), notarul este obligat să refuze îndeplinirea unui act notarial ilicit.

17 Din articolul 83 alineatul 2 din Legea activității notariale rezultă că persoana căreia i s-a refuzat îndeplinirea unui act notarial de către un notar poate introduce o cale de atac împotriva acestui refuz. Aceasta din urmă face mai întâi obiectul examinării de către notarul care a refuzat îndeplinirea actului, care, în cazul în care consideră că respectiva cale de atac este fondată, va îndeplini actul notarial care îi fusese solicitat. În schimb, în cazul în care notarul nu admite calea de atac, aceasta este examinată de Sąd Okręgowy (Tribunalul Regional, Polonia) de la locul sediului notarului.

Situația de fapt din litigiul principal și întrebarea preliminară

18 Doamna Kubicka, resortisant polonez care locuiește în Frankfurt an der Oder (Germania), este căsătorită cu un cetățean german. În urma acestei căsătorii s-au născut doi copii, care sunt încă minori. Soții sunt coproprietari fiecare asupra unei jumătăți a unui teren situat în Frankfurt an der Oder, pe care este construită casa lor. Pentru a-și întocmi testamentul, doamna Kubicka s-a adresat unui notar care își desfășoară activitatea la Słubice.

19 Doamna Kubicka dorește să includă în testamentul său un legat „prin revendicare”, permis de dreptul polonez, în favoarea soțului său, referitor la cota-parte asupra căreia este proprietară din imobilul comun situat în Frankfurt an der Oder. Pentru restul bunurilor din care se compune patrimoniul său succesoral, dorește să se mențină ordinea succesorală legală, în virtutea căreia soțul și copiii săi moștenesc cote egale.

20 Ea a exclus în mod expres utilizarea unui legat simplu (legat „prin obligație”) prevăzut la articolul 968 din Codul civil, în măsura în care acesta ar determina dificultăți legate de reprezentarea copiilor săi minori, care au vocație succesorală, precum și costuri suplimentare.

21 La 4 noiembrie 2015, reprezentantul notarului a refuzat să întocmească un testament care să cuprindă legatul „prin revendicare” dorit de doamna Kubicka pentru motivul că întocmirea unui testament care să cuprindă un asemenea legat este contrară legislației și jurisprudenței germane privind drepturile reale și registrul funciar, de care ar trebui să se țină seama în temeiul articolului 1 alineatul (2) literele (k) și (l), precum și al articolului 31 din Regulamentul nr. 650/2012, și că, în consecință, un asemenea act este ilicit.

22 El a precizat că în Germania înscrierea legatarului în cartea funciară nu se poate realiza decât pe baza unui act notarial care cuprinde un contract de transfer al dreptului de proprietate asupra imobilului, încheiat între moștenitori și legatar. Legatele „prin revendicare” străine fac în Germania obiectul unei adaptări ca legate „prin obligație”, în temeiul articolului 31 din Regulamentul nr. 650/2012. Această interpretare ar reieși din considerentele legii germane de modificare a dreptului intern în conformitate cu Regulamentul nr. 650/2012 [Internationales Erbrechtsverfahrensgesetz (Legea privind procedurile în materia dreptului succesoral internațional) din 29 iunie 2015 (BGBl. I, p. 1042)].

23 La 16 noiembrie 2015, doamna Kubicka a introdus în temeiul articolului 83 din Legea activității notariale, în fața notarului sesizat, o cale de atac împotriva deciziei de refuz al întocmirii unui testament care să cuprindă respectivul legat „prin revendicare”. Ea a susținut că dispozițiile Regulamentului nr. 650/2012 trebuiau să primească o interpretare autonomă și în esență că niciuna dintre dispozițiile acestuia nu justifica restricționarea legii aplicabile succesiunii într-un mod care ar legitima nerecunoașterea efectelor reale ale legatului „prin revendicare”.

24 Întrucât calea de atac introdusă de doamna Kubicka în fața notarului nu a fost admisă, ea a formulat o acțiune în fața Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (Tribunalul Regional din Gorzowie Wielkopolskim, Polonia).

25 Instanța de trimitere consideră că, în temeiul articolului 23 alineatul (2) literele (b) și (e), precum și al articolului 68 litera (m) din Regulamentul nr. 650/2012, legatul „prin revendicare” ține de sfera legii aplicabile succesiunii, dar ridică problema măsurii în care legea aplicabilă locului unde este situat bunul care face obiectul legatului poate să comporte o limitare a efectelor reale ale unui legat „prin revendicare” prevăzut de legea succesorală care a fost aleasă.

26 Având în vedere că, în temeiul articolului 1 alineatul (2) litera (k) din Regulamentul nr. 650/2012, „natura drepturilor reale” este exclusă din domeniul de aplicare al acestui regulament, legatul „prin revendicare” prevăzut de legea succesorală nu ar putea constitui drepturi asupra unui bun care nu sunt prevăzute de *lex rei sitae* a bunului care face obiectul legatului. Cu toate acestea, este necesar să se stabilească dacă aceeași dispoziție exclude din domeniul de aplicare al acestui regulament și temeiurile posibile ale dobândirii de drepturi reale. În această privință, instanța de trimitere apreciază că problema dobândirii de drepturi reale pe calea unui legat „prin revendicare” ține exclusiv de legea aplicabilă succesiunii. Doctrina poloneză în materie ar

susține aceeași poziție, în timp ce expunerea de motive a proiectului de lege privind dreptul succesoral internațional și de modificare a dispozițiilor referitoare la certificatul de moștenitor și a altor dispoziții [Gesetzesentwurf der Bundesregierung, BT-Drs. 17/5451 din 4 martie 2015] prevedea că nu este obligatoriu, în cadrul Regulamentului nr. 650/2012, ca dreptul german să recunoască un legat „prin revendicare” în baza unui testament întocmit potrivit dreptului unui alt stat membru.

27 Referindu-se la articolul 1 alineatul (2) litera (l) din același regulament, instanța de trimitere ridică de asemenea problema dacă legea aplicabilă registrelor de drepturi asupra unor bunuri imobile sau mobile poate avea un efect asupra consecințelor succesorale ale legatului. În această privință, ea precizează că, deși se recunoaște că legatul produce efecte reale în materie succesorală, legea statului membru în care este ținut un asemenea registru ar guverna numai mijlocul de probă a efectelor dobândirii prin succesiune și nu ar putea avea efect în ceea ce privește dobândirea în sine.

28 În consecință, această instanță consideră că interpretarea articolului 31 din Regulamentul nr. 650/2012 depinde și de facultatea de care dispune sau nu dispune statul membru de la locul unde este situat bunul care face obiectul legatului de a repune în discuție efectul real al acestui legat, care rezultă din legea succesorală care a fost aleasă.

29 În aceste condiții, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (Tribunalul Regional din Gorzów Wielkopolski, Polonia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 1 alineatul (2) literele (k) și (l) sau articolul 31 din Regulamentul nr. [650/2012] trebuie interpretate în sensul că permit refuzul recunoașterii efectelor reale ale unui legat «prin revendicare» (*legatum per vindicationem*), prevăzut de legea aplicabilă succesiunilor, atunci când acest legat se referă la dreptul de proprietate asupra unui imobil situat într-un stat membru în a cărui legislație nu este prevăzută instituția legatului care să permită invocarea unui efect real direct?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la admisibilitate

30 Guvernele german și maghiar contestă admisibilitatea întrebării preliminare pentru motivul că aceasta este ipotetică.

31 Potrivit unei jurisprudențe constante, procedura prevăzută la articolul 267 TFUE este un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale care le conferă acestora din urmă responsabilitatea să aprecieze, luând în considerare particularitățile fiecărei cauze, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 aprilie 2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, punctul 34, precum și Hotărârea din 2 martie 2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, punctul 20 și jurisprudența citată).

32 Astfel, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate (a se vedea în special Hotărârea din 3 aprilie 2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, punctul 35, precum și Hotărârea din 2 martie 2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, punctele 21 și 22, precum și jurisprudența citată).

33 Guvernul german consideră că din decizia instanței de trimitere nu reies în mod clar motivele pentru care întocmirea unui testament notarial în temeiul dreptului polonez ales de testator, care prevede un legat „prin revendicare” asupra unui imobil situat în Germania, ar fi ilicită.

34 În această privință, trebuie să se sublinieze că, astfel cum arată instanța de trimitere, articolul 81 din Legea activității notariale prevede că notarul este obligat prin lege să refuze îndeplinirea unui act notarial ilicit. În plus, astfel cum s-a amintit în ședință, instanțele poloneze ar fi considerat ilicite dispozițiile testamentare care prevăd un legat „prin revendicare” care, în considerarea structurii lor juridice, ar fi lipsite de efect.

35 Or, în procedura principală, testatoarea, care a ales legea succesorală poloneză în temeiul articolului 22 alineatul (1) prima teză din Regulamentul nr. 650/2012, dorește să instituie în testamentul său un legat „prin revendicare” asupra unui imobil situat în Germania, stat membru în care efectele reale ale legatului respectiv nu sunt recunoscute.

36 Astfel, din cererea de decizie preliminară rezultă în mod clar că interpretarea articolului 1 alineatul (2) literele (k) și (l), precum și a articolului 31 din Regulamentul nr. 650/2012 este necesară pentru soluționarea litigiului principal. Astfel, revine instanței de trimitere sarcina să verifice, din perspectiva acestui regulament, temeinicia refuzului notarului de a îndeplini actul notarial solicitat de reclamanta din litigiul principal, pentru motivul că acesta ar fi contrar legislației germane.

37 Guvernul maghiar arată, în susținerea inadmisibilității întrebării preliminare, că această întrebare privește un litigiu care nu a luat încă naștere, întrucât testatoarea nu a decedat, iar autoritatea germană responsabilă de ținerea registrului funciar nu a fost sesizată în legătură cu imobilul respectiv.

38 În această privință, este suficient să se constate că, astfel cum rezultă din considerentul (7) al Regulamentului nr. 650/2012, acesta vizează să permită cetățenilor să își organizeze din timp succesiunea. Așadar, simpla împrejurare că în procedura principală succesiunea nu este încă deschisă nu poate să confere întrebării adresate un caracter ipotetic.

39 Ținând seama de cele ce precedă, trebuie să se considere că întrebarea preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

40 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (2) literele (k) și (l), precum și articolul 31 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretate în sensul că se opun refuzului recunoașterii de către o autoritate dintr-un stat membru a efectelor reale ale unui legat „prin revendicare”, prevăzut în dreptul aplicabil succesiunii, pentru care a optat un testator în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din același regulament, din moment ce acest refuz este întemeiat pe motivul că acest legat se referă la dreptul de proprietate asupra unui imobil situat în alt stat membru, în a cărui legislație nu este prevăzută instituția legatului cu efect real direct la data deschiderii succesiunii.

41 Trebuie amintit cu titlu introductiv că, potrivit articolului 1 alineatul (1) prima teză din Regulamentul nr. 650/2012, aceasta se aplică succesiunilor pentru cauză de moarte. Articolul 3 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat prevede că aceste succesiuni acoperă „orice formă de transfer de bunuri, drepturi și obligații pentru cauză de moarte, fie că este vorba de un act voluntar de transfer, sub forma unei dispoziții pentru cauză de moarte, fie de un transfer sub forma succesiunii *ab intestat*”.

42 Nu se contestă că situația de fapt din litigiul principal privește o succesiune testamentară.

43 Din textul articolului 22 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012 rezultă că testatorul poate să aleagă ca legea aplicabilă succesiunii sale în ansamblu să fie legea statului a cărui cetățenie o deține. Trebuie să se precizeze de asemenea că acest regulament consacră la articolul 23 alineatul (1) principiul unității legii aplicabile succesiunii.

44 Astfel, legiuitorul Uniunii a precizat, după cum rezultă din considerentul (37) al regulamentului menționat, că, din motive de securitate juridică și pentru a evita fragmentarea succesiunii, acea lege ar trebui să reglementeze succesiunea în ansamblul său, și anume totalitatea bunurilor care fac parte din patrimoniul succesoral, indiferent de natura acestora și indiferent dacă ele sunt situate într-un alt stat membru sau într-un stat terț. Astfel, această lege reglementează în conformitate cu articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 în special transferul către moștenitori și, după caz, către legatari al bunurilor din care se compune patrimoniul succesoral.

45 În această privință, articolul 1 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 enumeră diverse materii care sunt excluse din domeniul de aplicare al acestui regulament, printre care figurează la litera (k) a acestei dispoziții „natura drepturilor reale”, iar la litera (l) a acesteia „înscrierea într-un registru al drepturilor de proprietate [a se citi «a unor drepturi»] asupra unor bunuri imobile sau mobile, inclusiv cerințele legale pentru o astfel de înscriere, precum și efectele înregistrării sau ale lipsei înregistrării unor astfel de drepturi într-un registru”.

46 În ceea ce privește, în primul rând, aspectul dacă articolul 1 alineatul (2) litera (k) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că se opune refuzului recunoașterii în Germania a efectelor reale ale legatului „prin revendicare” prevăzut de dreptul polonez, trebuie să se observe că această dispoziție exclude din domeniul de aplicare al acestui regulament „natura drepturilor reale”.

47 Această dispoziție privește, după cum reiese din expunerea de motive a Propunerii de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și a actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor [COM(2009) 154 final, p. 5], calificarea bunurilor și a drepturilor și determinarea prerogativelor titularului unor asemenea drepturi.

48 Pe de altă parte, existența și numărul drepturilor reale din ordinea juridică a statelor membre („numerus clausus”) sunt de asemenea incluse în domeniul de aplicare al acestei dispoziții. Astfel, considerentul (15) al Regulamentului nr. 650/2012 precizează în această privință că regulamentul menționat nu aduce atingere numărului limitat (*numerus clausus*) al drepturilor reale cunoscute în dreptul național al anumitor state membre, iar unui stat membru nu ar trebui să i se solicite să recunoască un drept real referitor la bunuri situate în respectivul stat membru dacă dreptul real în cauză este inexistent în dreptul său.

49 În speță, atât legatul „prin revendicare”, prevăzut de dreptul polonez, cât și legatul „prin obligație”, prevăzut de dreptul german, constituie modalități de transfer al proprietății unui bun, mai precis, astfel cum a subliniat avocatul general la punctele 46 și 47 din concluzii, al unui drept real, prevăzut în ambele sisteme juridice în discuție. Astfel, transferul direct al unui drept de proprietate pe calea unui legat „prin revendicare” privește numai modalitățile de transfer al acestui drept real la momentul decesului testatorului, pe care Regulamentul nr. 650/2012 tocmai urmărește să îl permită, potrivit considerentului (15), în conformitate cu legea aplicabilă succesiunii.

50 Or, asemenea modalități de transfer nu sunt vizate de articolul 1 alineatul (2) litera (k) din Regulamentul nr. 650/2012.

51 Așadar, trebuie să se constate că articolul 1 alineatul (2) litera (k) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că se opune refuzului recunoașterii într-un stat membru al cărui sistem juridic nu prevede instituția legatului „prin revendicare” a efectelor reale produse de un asemenea legat la

data deschiderii succesiunii, în temeiul legii succesorale care a fost aleasă de testator.

52 În al doilea rând, în ceea ce privește aspectul dacă articolul 1 alineatul (2) litera (l) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că se opune refuzului recunoașterii efectelor reale ale legatului „prin revendicare”, trebuie subliniat că, potrivit acestei dispoziții, orice înscriere într-un registru a unor drepturi asupra unor bunuri imobile sau mobile, inclusiv cerințele legale pentru o astfel de înscriere, precum și efectele înregistrării sau ale lipsei înregistrării unor astfel de drepturi într-un registru, sunt excluse din domeniul de aplicare al acestui regulament.

53 Considerentul (18) al Regulamentului nr. 650/2012 precizează în acest sens că ar trebui ca „legea statului membru în care este ținut registrul (pentru bunurile imobiliare, *lex rei sitae*) să fie aceea care stabilește în ce condiții juridice și în ce mod trebuie efectuată înscrierea [unui drept real]”. În plus, potrivit considerentului (19) al acestui regulament, atunci când „dobândirea unui drept asupra unor bunuri imobile determină înscrierea într-un registru în temeiul legii statului membru pe teritoriul căruia este ținut registrul, pentru garantarea efectului *erga omnes* al registrelor sau protejarea tranzacțiilor juridice, momentul în care are loc dobândirea ar trebui să facă obiectul legii respectivului stat membru”.

54 Rezultă că, după cum a subliniat avocatul general în esență la punctul 60 din concluzii, din moment ce articolul 1 alineatul (2) litera (l) din Regulamentul nr. 650/2012 vizează numai înscrierea într-un registru a unor drepturi asupra unor bunuri imobile sau mobile, inclusiv cerințele legale pentru o astfel de înscriere, precum și efectele înregistrării sau ale lipsei înregistrării unor astfel de drepturi într-un registru, condițiile în care sunt dobândite asemenea drepturi nu figurează printre materiile excluse din domeniul de aplicare al acestui regulament în temeiul acestei dispoziții.

55 Această interpretare este confirmată de principiul unității legii succesorale prevăzut la articolul 23 din Regulamentul nr. 650/2012 și în special la alineatul (2) litera (e) al acestuia, care prevede că legea succesorală reglementează „transferul către moștenitori și, după caz, către legatari al bunurilor, drepturilor și obligațiilor”.

56 O asemenea interpretare răspunde totodată finalității urmărite prin Regulamentul nr. 650/2012, menționată în considerentul (7) al acestuia, în temeiul căreia acesta urmărește să faciliteze funcționarea corespunzătoare a pieței interne prin eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor care doresc să își exercite drepturile care au luat naștere în urma unei succesiuni transfrontaliere. Potrivit aceluiași considerent, în spațiul european de justiție, cetățenii trebuie să își poată organiza din timp succesiunea.

57 În acest context, a admite că articolul 1 alineatul (2) litera (l) din Regulamentul nr. 650/2012 permite să se excludă din domeniul de aplicare al acestui regulament dobândirea proprietății unui bun printr-un legat „prin revendicare” ar antrena o fragmentare a succesiunii, care este incompatibilă cu modul de redactare a articolului 23 din acest regulament și cu obiectivele acestuia din urmă.

58 Prin urmare, articolul 1 alineatul (2) litera (l) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că se opune refuzului recunoașterii într-un stat membru al cărui sistem juridic nu prevede instituția legatului „prin revendicare” a efectelor reale produse de un asemenea legat la data deschiderii succesiunii, în temeiul legii succesorale care a fost aleasă.

59 Pe de altă parte, trebuie adăugat că Regulamentul nr. 650/2012 prevede crearea unui certificat care trebuie să permită fiecărui moștenitor, legatar sau având-cauză menționat în acest certificat, să probeze în alt stat membru calitatea sa și drepturile sale, în special atribuirea unui bun determinat legatarului menționat în certificatul respectiv.

60 Potrivit articolului 69 alineatul (1) din acest regulament, certificatul produce efecte în fiecare stat membru, fără a fi necesară nicio procedură specială. Alineatul (2) al acestui articol prevede că se prezumă că persoana menționată în certificat drept legatar are calitatea menționată în certificat și este titular al drepturilor stipulate în certificat, fără alte condiții și/sau restricții aferente acelor drepturi decât cele stipulate în certificat.

61 În al treilea rând, în ceea ce privește interpretarea articolului 31 din Regulamentul nr. 650/2012, trebuie amintit că, potrivit prevederilor acestui articol, „[î]n situația în care o persoană invocă un drept real la care este îndrituită în temeiul legii aplicabile succesiunii, iar în legislația statului membru unde este invocat dreptul real nu este prevăzut dreptul real în cauză, respectivul drept se adaptează, dacă este necesar și în măsura în care acest lucru este posibil, la cel mai apropiat drept real echivalent în temeiul legislației statului respectiv, luând în considerare obiectivele și interesele urmărite de dreptul real specific și efectele acestuia”.

62 În speță, trebuie să se constate că dreptul real pe care doamna Kubicka dorește să îl transmită pe calea legatului „prin revendicare” este dreptul de proprietate asupra cotei sale părți din imobilul situat în Germania. Or, este cert că dreptul de proprietate pe care legatarul l-ar dobândi în acest mod în temeiul dreptului polonez este prevăzut în dreptul german.

63 Articolul 31 din Regulamentul nr. 650/2012 nu privește modalitățile de transfer al drepturilor reale, modalități printre care se numără și legatele „prin revendicare” sau „prin obligație”, ci numai respectarea conținutului drepturilor reale, stabilit de legea aplicabilă succesiunii (*lex causae*), și receptarea acestora în ordinea juridică a statului membru în care sunt invocate (*lex rei sitae*).

64 În consecință, întrucât dreptul real transmis prin legatul „prin revendicare” este dreptul de proprietate, care este recunoscut în dreptul german, nu era necesar să se realizeze adaptarea prevăzută la articolul 31 din Regulamentul nr. 650/2012.

65 Rezultă că articolul 31 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că se opune refuzului recunoașterii într-un stat membru al cărui sistem juridic nu prevede instituția legatului „prin revendicare” a efectelor reale produse de un asemenea legat la data deschiderii succesiunii, în temeiul legii succesorale care a fost aleasă.

66 Având în vedere considerațiile precedente, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 1 alineatul (2) literele (k) și (l), precum și articolul 31 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretate în sensul că se opun refuzului recunoașterii de către o autoritate dintr-un stat membru a efectelor reale ale unui legat „prin revendicare”, prevăzut în dreptul aplicabil succesiunii, pentru care a optat un testator în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din același regulament, de vreme ce acest refuz este întemeiat pe motivul că acest legat se referă la dreptul de proprietate asupra unui imobil situat în acest stat membru, în a cărui legislație nu este prevăzută instituția legatului cu efect real direct la data deschiderii succesiunii.

Cu privire la cheltuielile de judecată

67 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 1 alineatul (2) literele (k) și (l), precum și articolul 31 din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor trebuie interpretate în sensul că se opun refuzului recunoașterii de către o autoritate dintr-un stat membru a efectelor reale ale unui legat „prin revendicare”, prevăzut în dreptul aplicabil succesiunii, pentru care a optat un testator în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din același regulament, de vreme ce acest refuz este întemeiat pe motivul că acest legat se referă la dreptul de proprietate asupra unui imobil situat în acest stat membru, în a cărui legislație nu este prevăzută instituția legatului cu efect real direct la data deschiderii succesiunii.

Semnături

---

* Limba de procedură: polona.